

Pl. az egyházak sem

VISSZHANG - XLIX. évfolyam 13. szám, 2005. április 1.

Hát ez nagyon érdekes. Megint ránk szakadt a történelem, hogy úgy mondjam, megint kiderült, hogy nincs kellőképp aládúcolva, kipányvázva, megfundálva, belakva (az végképp nincs), de akárcsak megbízható távolságban sem állunk tőle (a történelemtől), ami minimálprogramnak azért nem volna rossz. Itt van a legújabb ügy - az ügynökügy -, és nem tudunk mit kezdeni vele, naná, mivel olyan, hogy ügynökügy nem létezik, ellenben vagyunk a Kádár-kori mi, akiknek egy része, tágan értelmezve a szót, ügynök volt, más része nem, viszont a vétkesség, a felelősség és az ártatlanság viszonyai ennél jóval bonyolultabbak. Az ügynök/nem ügynök az egy bináris kód, a Kádár-rendszerért való felelősség/felelőtlenység viszont nem az, mert ilyen kód nem is létezik, ez egy értelmetlen kód. Következésképp az ügynök nem viheti el a balhét, bár jó lenne, ha elvinné, milyen egyszerű is lenne, de nem viszi. Senki se higgye. Nekünk a demokráciát korrumpálni tetszett, miután a múlt rezsim a társadalmi többséget már korrumpálta. Ez van. Jó hír legalább, hogy a dolgok összefüggenek.

Azért persze van egy-két tévhit, amit el kéne oszlatni, jórészt inkább globális tévhit. Például, hogy a társadalmak valamiféle beteljesülés felé haladnak, amikor a búza elválnak az ocsútól, szar a víztől, meg sorolhatnám. Nyugodtan nevezhetjük ezt a felvilágosodás tévhitének, amellyel szemben a tapasztalat azt mutatja, hogy minden emberi közösség hazugságok komplex rendszerén alapul, illetve minél nagyobb a közösség, annál kuszábbak a hazugságok. A diktatúrák nem hazugságaikkal, hanem erőszakosságukban különböznek a demokráciáktól. Van, aki szerint ez hülyeség, van, aki szerint csak nem szép (kivált kimondani) - szerintem viszont tiszteletreméltó és védhető nézet. Az aufklérista tévhit megnyerő példánya az ÉS-ben megjelent Ludassy-glossza az egyházaknak az ügynökügyben "elfoglalt" álláspontjáról, amelyet nem lehet másnak, mint populistának nevezni, még hozzá kétszeresen is (Az utolsó ukáz, ÉS, 2005/10.). Mivel 1) úgy vallja az immorális "tartalmak" (in concreto a felelősség) specifikálhatóságát, hogy ezt egyetlen kitüntetett intézménnyel, konkrétan a maradiság és az obskurantizmus vádját szinte kihívó egyházzal illusztrálja, jóllehet a felelősség mibenlétét nem tisztázza, eközben azonban 2) a populáris érzékenységet egy Lamennais-ba ojtott, azaz a dolog időállóságát jelző kicsiny tanmesével hergeli, amely mögött Ludassy Mária mint auktor álnaiv rácsodálkozással bújjik meg. Hát ez nem szép.

Közben meg? Ami a már csak nagyságánál fogva is állatorvosi lónak nevezhető katolikus egyházat illeti, annak hatalmi szervezetként való leleplezése legalább Lutherig megy vissza (aki aztán kicsit provinciálisabb formában persze létrehozott egy hasonlóan hitetlen vallást és egyházat, kérem, ne már azt higgyék a liberálisok, hogy ez elsősorban az ő ügyük), erőteljesebb kritikák azonban megfogalmazódtak már a keresztény ókorban is, amit persze Ludassy Mária legalább annyira tud, mint én (ha nem jobban). Ezért sem értem, mire az a kisiskolás nekibuzdulás. Az egyház viszont - hadd citáljuk Veress püspököt, leginkább Veress püspök gőgjét - ezt is túl fogja élni. És a gőgnek helyet kell adnunk. Mert hova tűnt mára a liberalizmus (nem a magyar, ez a vicc, vö. Petőcz György Szadesz-gyilkos eszszéjével ugyanabban a lapszámban) azután, hogy értelmet adott a piacnak és a pluralizmusnak, aztán képtelen volt megvédeni őket saját fatyuaiktól, úgy mint multikorporatizmus és degeneráció. Mondhatja erre bárki (jellemzően a jó liberális), hogy ezerszer inkább degenerációt, mint katolicizmust. Semjén hatása alatt ezzel momentán én sem vitatkoznék, na de könyörgöm, a lényeg ettől mennyiben változik?! A hazugságok modern rendszerének kitermelésében a liberalizmusnak elévülhetetlen érdemei vannak, amihez még hozzá kell adni a magyar történelem millióját, hogy elkezdhessük kapiskálni azt a kontextust, amelyben a múlttal való szembenézést működtetni kellene. Ez férfias (nőies) munka volna, szemben az egyházak intoxikált izélgetésével, amelyre a templomok közönsége legfeljebb legyint majd, mert először is már rég tudtak

mindenről, másodszor is a liturgián az izélgetés mit sem változtat, harmadszor meg fejenként összevissza egy szavazat birtokában úgyse tudják jobban kifejezni a "liberális párt" iránti megvetésüket, tehát minek följajzódni. A vallás nyugalomra int (vö. Nietzsche).

Na de, folytathatja az előző valaki, megelégednénk mi jóval kevesebbel is - az ügynökök ilyen vagy olyan elvek szerinti leleplezésével. Amellett, hogy az egyetlen elfogadható ilyen elv szerintem a közszereplés volna, kiterjesztve viszont a pártállamból átmentett (habár legitim) inkumbens politikusok felelősségének újraértelmezésével, a teljes igazság mégiscsak az, hogy nem lehet. Mármint nem lehet az ügynökügyet kitüntetni morálisan akként, hogy valami is múlik rajta a köztársaság (ártatlanságának) restitúciójában, mintha vele és általa megadatna a "szembenézés" és az "elégtétel". A morális univerzumon képződött sebeket csak akkor lehet szaggatni, ha morális univerzum (itt és most) létezik, tehát van mihez hozzátenni, és van miből elvenni. De nem létezik. A magyar társadalom erkölcsi (következőleg politikai) közösségként nem létezik, erkölcsi nyelve nincsen, tehát nem tud közösen gazdagodni egy posszibilis katarzis által.

Más szóval, nem lehet ezzel a néppel és ezekkel a politikusokkal. Ez a nép ugyanaz a nép, amelyik nem döntötte meg Kádárt, hanem lakótelepi szuterénekben kondizott, halálra géemkázta magát, és Európa legmagasabb öngyilkossági rátáját produkálta. Ezek a politikusok ugyanazok a politikusok, akik tizenöt éve alatt képtelenek voltak bármilyen perspektívát adni a rendszerváltásnak, és folyamatosan aláássák a demokrácia legitimitását. (Persze csak szemelgetek.) Szóval, mit is lehetne, mit is kellene itt rendbe rakni? Ja, az egyházakat.

Funkcionálisan persze - kicsavarni a fegyvert az ismeretlen "Szakértő '90"-ek kezéből - hozhatna valamit a szívósság. De nem kacagtató, nem édes! Ha jól megnézzük, nem más ez, mint a kezdeti cél, amit mára beborítani látszik a kiömlő morális sóder: hogy ne legyenek zsarolhatók a politikusaink! Ez egy világos hatalmi cél (volt), és mint ilyet csak helyeselni lehet, a császárnak, ami a császáré stb. Csakhogy van itt egy ki nem mondott premissza. Mégpedig az, hogyha "Szakértő '90" és társai nem lennének, politikusainknak sem kellene törni a fejüket a diszproporcionális és episztemikusan talányos leleplezéseken. Vagyis ha az iratokat jobban el tetszettünk volna zárni, akkor a rezsimeken átívelő Tóth András áll. titk. most az egész ügyet államtitokként kezelhetné. Következésképp nem lenne ügynöktörvény sem. Ez az égbekiáltó igazság. Ügyünknek tehát nincs semmiféle morális tétje, sőt még morális karaktere sem. Morálissá inflálódott. Nálunk moralitás csak infláció (korrupció) útján állítható elő.

A Javított kiadás jut eszembe, amelyik gyónás ugyan, persze, amenynyiben nincs te meg én, hanem csakis mi ("apám és én köszönjük a figyelmüket", miután "tényleg mindent föl zabált a történelem"), előtte azonban megrendülés, rekonstrukció, re-interpretáció - de minek a re-mindenezése? A Harmonia című korábbi szövegé (sit venia verbo). Nos, az országnak ilyen szövege nincsen. Mi ezt a szöveget át akarjuk ugrani. Minimum.

Béndek Péter